

Változások a fiatal gazdák támogatási rendszerében

2011. január elsejével lényeges változás következett be a fiatal gazdák támogatási rendszerében, mivel ennek végrehajtása a korábbi, egyesületi formában működő ADASEA-hálózattól bekerül az agrárkamarai rendszerbe, ahol a kamara átvette gyakorlatilag az ezzel foglalkozó személyi állományt is. A kamara részéről a hosszú távú kilátásokat tekintve pesszimisták, mivel úgy érzik, hogy az állam egyre inkább ki akar vonulni a fiatal gazdák pályakezdésének anyagi támogatásából, ezzel együtt a korábbiaknál sokkal inkább személyre szabottak lettek a pályakezdés feltételei, és alaposabb az ezeknek való megfelelés ellenőrzése.

A jelenlegi állapot ismeretéhez fontos adalék, hogy Franciaországban a gazdaságok száma gyakorlatilag a XIX. század vége óta csökken, számuk pillanatnyilag alig félmillió. Míg az első világháború előtt ötmilliónál is több gazdálkodó volt, a második világháború után közvetlenül már csak kétmilliót tartottak nyilván. 1970-ben a kamara adatai szerint 1,588 millió, 1979-ben 1,263 millió, 1988-ban pedig 1,017 millió gazdaság működött, 2000-ben már csak 664 ezer, tavaly pedig 490 ezer. Ezzel párhuzamosan a gazdaságok mérete folyamatosan nő: míg az átlagos birtokméret 1970-ben csupán 19 ha volt, 1979-ben 23, 1988-ban 28, 2000-ben 42, tavaly pedig 55 ha, ami azt is jelzi, hogy a mutató növekedése az elmúlt években fölgyorsult. Ennek oka elsősorban az, hogy a gazdaságok fogyása egyre nagyobb birtokméret mellett történik. Mindezek mellett a külkereskedelmi mérlegben komoly változások történtek Franciaországban az elmúlt negyven évben – a francia statisztikai hivatal, az INSEE adatai szerint 1970-ben még egyaránt nagyjából nullszaldós volt az élelmiszer-gazdaság, az energia és a kézműves-ipar, mára az élelmiszer-gazdaság stabil 8-10 milliárd eurós külkereskedelmi többletet mutat minden évben. A másik kettő esetében viszont kisebb-nagyobb hullámhegyek-völgyek mellett - a kézművesipar esetében időszakosan pozitív egyenleggel – mára mindkettőnél közel 40-40 milliárdos negatívumot mutat az egyenleg.

A folyamat több más jellegzetességet is mutat, így például a megszűnő gazdaságok között 2000-2010 között kiemelt számban csökkent az állattartó gazdaságok, az átlagnál jobban a szőlősgazdaságok száma, és még kisebb lett a kimondottan kis gazdaságok számaránya - mostantól a legnagyobb arányt a GOF-növényeket termelő gazdaságok jelentik. Nagyon komoly változás következett be a gazdálkodók legmagasabb iskolai végzettségében is, míg 1979-ben a gazdák 82%-a nem tudott semmilyen iskolai végzettséget igazolni, 2007-ben arányuk már csak 40% volt (számuk pedig drasztikusan, 1,035 millióról 245 ezerre csökkent). Alapfokú iskolai végzettséget bő harminc évvel ezelőtt a gazdák 10%-a, középfokút 7% tudott igazolni, a felsőfokú végzettségük aránya 0,63% volt. Ezzel szemben 2007-ben alapfokú bizonyítvánnyal 6%, középfokúval 49%, felsőfokúval a gazdák 9%-a rendelkezik, állítja az agrárkamara kimutatása.

Ami a gazdálkodók pályakezdését illeti, általában igaz, hogy két gazdálkodást fölhagyó helyébe csak egy belépő van, ez jelenleg átlagosan 16 ezer új gazdálkodót jelent, ám közül csak hatezer veszi/veheti igénybe a fiatal gazdálkodóknak adható pályakezdési támogatást (dotation aux jeunes agriculteurs, DJA), közülük csak minden huszadik kényszerül a gazdálkodás abbahagyására a pályakezdéstől számított öt éven belül. A támogatás nélkül induló, kb. tízezer pályakezdő közül körülbelül hatezer az, aki életkora miatt nem igényelheti a DJA-t, mivel már elmúlt 40 éves. Nem kaphatja meg a támogatást mintegy kétezer fő, mivel nincs meg a minimálisan kötelező szakmai képzettsége, ezer főt adminisztrációs problémák miatt utasítanak el, ötszáz fő azért esik ki a rendszerből, mert nem tud a támogatási lehetőségről, további ötszáz pedig egyéb okok miatt nem kapja ezt meg.

A jelenleg érvényes rendszerben a fiatalok pályakezdésének alapvető föltétele, hogy legyen szabad gazdaság, amit a jelentkező át tud venni, ezek listája hozzáférhető a világhálón, ugyanakkor számuk messze nem elég az igények kielégítésére. Ennek magyarázata az, hogy számos megszűnő gazdaság területét a szomszédos gazdálkodók között osztják föl azok méretének növelése és gazdasági helyzetük stabilizálása érdekében – ebben a folyamatban a meghatározó szerep az állami földalapé, a SAFER-é.

A támogatást is igényelni kívánó fiatal gazdálkodó-jelölt, miután eldöntötte, hogy gazdálkodni akar, jelentkezik a területileg illetékes megyei agrárkamaránál kialakított információs ponthoz, tájékozik arról, mi szükséges a kezdéshez, az ott dolgozók pedig ellenőrzik, tényleg kezdhet-e gazdálkodói tevékenységbe és mi az, ami szerintük leginkább „testhez álló” lenne számára. Ezután áttekintik a szabadabbá váló gazdaságok listáját és kiválasztják a számára leginkább megfelelőt, és megkezdődik a személyre szabott szakmai terv (*plan de professionnalisation personnalisé*) elkészítése, majd a szükséges, elsősorban a megfelelő előképzettséghez szükséges követelmények teljesítése. Ha ez is megtörtént, következik a szakzsűri előtt való megjelenés, ahol megnézik, hogy tényleg alkalmas-e a körvonalazott projekt végrehajtására, és maga a bemutatott üzleti terv (*plan de développement de l'exploitation*). Ha igen, a kamara kiadja a hivatalos és támogató véleményt, amivel a fiatal jelentkezik a prefektúrán és kéri a DJA jóváhagyását. A képzés és tanácsadás, a projekt megvalósításának kamara általi figyelemmel kísérése nagyon fontos ahhoz, hogy a fiatalok valóban sikerrel induljanak – jelenleg ez a támogatott projektek esetében 95%, ami kifejezetten jó eredménynek számít.

A pályakezdő által elkészítendő üzleti tervnek három fő területet kell lefednie. Az ökonómiai részben a legfontosabb annak bizonyítása, hogy a tervezett tevékenység hosszú időn keresztül fönntartható lesz, biztosítja a gazdálkodó normális életviteléhez minimálisan szükséges jövedelmet, a jelentkező pedig rendelkezik a megvalósításhoz szükséges szakmai képzettséggel. A munkahelyteremtésre és helyi gazdasági sajátosságokra fókuszáló fejezetben be kell mutatni, miként illeszthető be a tervezett tevékenység a helyi gazdasági életbe, milyen speciális, régiótól függő támogatást kíván igénybe venni, milyen egyéb tevékenységeket kíván folytatni, illetve itt kell részletezni, ha nem családi kapcsolatokon keresztül (azaz *hors cadre familial*) kívánja a pályázó a gazdaságot átvenni (az ilyen fiatalok aránya kb. 30%). Végül a környezetvédelmi részben azt kell bemutatnia, miként fogja respektálni a KAP által támasztott környezetvédelmi előírásokat (és nem megfélekezve az egyéb, a nemzeti vagy regionális ill. helyi szabályozásból eredő egyéb kötelezettségekről sem).

Természetesen területi egyenlőtlenségek vannak az országban, ami egyrészt a mindenkori demográfiai helyzettől, másrészt a pályakezdéshez szükséges befektetés nagyságától is függ. Jelenleg több a pályakezdésre aspiráló, mint a szabad birtok, mivel a most negyvenes gazdálkodók körében nagyon komoly az igény a fejlődésre, modernizációra, ami szükségszerűen a gazdaság méretének növekedését is jelenti, így konkurensak a pályakezdőkkel. Most egy-egy megyében általában száz körüli jelentkezőt tartanak nyilván évente és közülük csak mintegy harminc kezdheti is el tervének megvalósítását, mivel csupán ennyi a szabadabbá váló gazdaságok száma. A pályakezdés szempontjából nagyon fontos, hogy a miniszteri szándék ellenére sok ágazatban egyelőre nem működik a korrekt termeltetési – fölvásárlási szerződések rendszere, így a kamarának a fiatal pályakezdőket arra is föl kell készítenie, hogy ez milyen nehézségeket, kockázatokat jelenthet számukra termékeik értékesítésében. Mint a kamarában tartják, „nem kell őket elriasztani, de föl kell őket fegyverezni a jövő nehézségeivel szemben”.

A támogatott pályakezdő számos eszközt igénybe vehet, ezek egy része európai uniós, más részük nemzeti forrásból származik. Ez utóbbiakat három fő csoportba sorolhatjuk:

1. az állam és a különböző szintű területi önkormányzatok biztosította támogatások,
2. az állam és a szakmai szervezetek által folyósított pénzügyi segítség,
3. az állam által adott nem mezőgazdaság-specifikus támogatások.

Az első kategóriába az állami pályakezdés-ösztönző támogatás (PIDIL) és a regionális önkormányzatok támogatási programja tartozik, a másodikba a fiataloknak és a gazdálkodással fölhagyóknak adható fiskális és szociális kedvezményeket sorolhatjuk. A harmadik kategóriába olyan egyéb lehetőségek tartoznak, mint pl. a teljes folyamatot lefedő tanácsadással kiegészülő vállalkozás-alapítási támogatás (*Nouvelle Aide a la Création d'Entreprise, NACRE*), vagy a munkanélkülieknek járó vállalkozás-alapítási vagy vállalkozás-átvételi támogatás (*Aide aux Chomeurs Créateurs ou Repreneurs d'Entreprise, ACCRE*), ami elsősorban a közterhek megfizetése alóli mentesülést jelent.

A pályakezdő gazdálkodót több internetes adatbázis, honlap is segíti, ezek közül említésre érdemes a pályakezdés jogszabályi, közgazdasági, szakmai feltételeiről részletes tájékoztatást adó „observatoire” (www.installagri.net) és a szabaddá váló gazdaságokat bemutató www.repertoireinstallation.com. A kamara több olyan elképzelést is „dédelget”, ami európai szinten is segítené a pályakezdést fontolgató majdani fiatal gazdákat. Ez magában foglalja azt is, hogy létrejöjjön egy olyan hálózat, ami bármelyik tagországból érkező fiatal számára lehetővé tenné a bármely más tagországban való pályakezdést is, de „első körben” mindenképpen elősegítené az egyes tagországokban alkalmazott gyakorlat harmonizálását, a hatékonyság és az eredményesség növelését.

A tavaly július 27-én kihirdetett mezőgazdasági modernizációs törvény ([LMAP](#)) egyik rendelkezése értelmében a művelés alól beépítési céllal kivont termőföldek után járulékot kell fizetni, ami egy elkülönített alapba kerül azzal a céllal, hogy ezt a fiatal gazdák pályakezdésére fordítsák. Eddig mintegy 2 millió euró halmozódott föl az alapban, amit a mezőgazdasági minisztérium a „[J'innovation](#)” pályázat keretében kíván a fiatal gazdák által benyújtott leginnovatívabb projektek támogatására fölhasználni – a mostani forduló beadási határideje 2011. december 1.

Somogyi Norbert mezőgazdasági és TÉT-attasé, Párizs